

9. Ефективність виробництва у овочівництві

Ефективному розвитку економіки Рівненської області сприяють її природно-кліматичні умови, які є придатними для вирощування більшості сільськогосподарських культур, зокрема пшениці, жита, кукурудзи, цукрових буряків, картоплі, овочів. Аграрний сектор забезпечує сировиною переробну промисловість та задовольняє потреби споживачів внутрішнього ринку області у свіжій продукції.

В структурі сільського господарства рослинництво займає 64 % обсягів аграрного виробництва. Структура овочевої продукції у Рівненській області характеризується найбільшими обсягами виробництва капусти – 28%, буряку столового – 15%, моркви – 14 % та томатів – 13%. На ефективність виробництва впливають розміри посівних площ, рівень її урожайності в цілому та за окремими видами (табл.5).

В Рівненській області за аналізований період 2014-2019 рр. мінімальний обсяг виробництва овочевих культур – 2135,7 тис.ц. у 2015 році, максимальний – 2688 тис.ц. у 2019 році, що на 1,08% більше, ніж у 2014 році.

Таблиця 5

Динаміка показників виробництва овочевих культур у
Рівненській області, 2014-2019 рр.

Показник	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Т.пр.у 2019 до 2014, %
Виробництво овочевих культур, тис.ц	2486,8	2135,7	2362,3	2681,5	2651	2688	1,08
Посівні площі овочевих культур, тис.га	11,8	11,4	11,7	12,3	12,6	12,6	1,07

Урожайність овочевих культур, ц з 1 га зібраної площі	209	183	197	212	210	213	1,02
---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Джерело: складено за даними Головного управління статистики в Рівненській області

Незначними темпами зросли розміри посівних площ – на 1,07% у 2019 році у порівнянні з 2014 роком. Аналіз показників, що характеризують динаміку урожайності продукції овочівництва у Рівненській області за період 2014-2019 рр., показав, що максимальний рівень урожайності у 2019 році – 213 ц/га, мінімальний — 183 ц/га у 2015 році. Аграрні підприємства виробляють продукцію з вищим рівнем урожайності овочевих культур на 121, 8 ц/га, ніж особисті господарства населення, це пов'язано з більш ефективною системою внесення добрив, техніко-технологічним оновленням виробництва на аграрних підприємствах.

В основі інтенсифікації розвитку підприємств овочівництва лежить підвищення урожайності овочевих культур шляхом оптимізації посівних площ, поліпшення системи внесення мінеральних та органічних добрив, підвищення якості ґрунту та розвитку інфраструктури ринку.

Овочівництво як галузь має свої особливості, зокрема характеризується сезонністю, тому виробництво продукції відбувається як у відкритому, так і закритому ґрунті. Процес виробництва продукції овочівництва є трудомістким, особливо у закритому ґрунті, тому і більш затратним. Зростання обсягів виробництва у закритому ґрунті визначається круглорічним виробництвом і залежить від соціального замовлення населення, зокрема потреб у органічній продукції. Збільшення обсягів виробництва овочів закритого ґрунту відбувається здебільшого за рахунок збільшення кількості плівкових теплиць господарствами населення у сільських регіонах.

Ефективність діяльності підприємств овочівництва, як і підприємств інших галузей оцінюється на основі показників

чистого прибутку, який на підприємствах овочівництва надходить нерівномірно протягом року, в зв'язку із сезонністю виробництва. Динаміка показників чистого прибутку підприємств овочівництва наведена в табл.6.

Таблиця 6

Динаміка показників чистого прибутку підприємств
овочівництва, 2015-2019 рр., тис грн

Підприємства	Роки					Темп зростання, %	
	2015	2016	2017	2018	2019	ланцю- говий	базис- ний
ФГ «Агропоступ»	40, 8	31, 1	27, 8	35,6	84,2	236	206
ФГ «Влада плюс»	11	2	9, 7	10,2	20,6	201	187
ФГ «Вілія»	354, 3	290, 2	362, 3	147, 4	218, 1	148	62

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємств

На підприємствах ФГ «Агропоступ», ФГ «Влада плюс» темпи приросту зростання прибутку 236% та 201%, тобто розміри їх прибутків збільшилися приблизно вдвічі у 2019 році порівняно з 2018 роком, на ФГ «Вілія» темп зростання чистого прибутку становить 148 %.

Узагальнюючим показником, що характеризує ефективність використання основних засобів є фондовіддача:

$$\phi_{\text{від}} = \frac{ТП}{ОЗ} \quad \phi_{\text{ТОВ "Агроконцерн"}} = \frac{37832}{16332} = 2,3.$$

де ТП – обсяг виготовленої продукції;

ОЗ – середньорічна вартість основних засобів.

Динаміка показників фондовіддачі по підприємствах, що аналізуються представлена в табл.7.

Таблиця 7

Динаміка показників фондовіддачі підприємств овочівництва,
2015-2019 рр.

Рік	ФГ «Агропоступ»	ТДВ «Плодород- садник»	ФГ «Вілія»	ФГ «Влада плюс»
2015	1,2	1,7	2,4	0,1
2016	0,6	1,9	2,3	0,2

2017	0,6	2,8	4,7	0,4
2018	0,8	2,8	2,4	0,3
2019	0,5	3,8	1,8	0,6
Середнє значення	0,74	2,6	2,72	0,32

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємств

Аналіз статистичних даних, показав, що за досліджуваний період ефективність використання основних засобів підприємств зменшилася, а по деяких підприємствах, а саме ФГ «Влада плюс», ТОВ «Агропоступ», величина фондівддачі менше, ніж одиниця.

Необхідність формування збалансованого ринку продукції овочівництва вимагає вирішення ряду питань, зокрема основ розвитку цієї галузі на основі економічної оцінки. Ефективна діяльність підприємств пов'язана зі збільшенням виробництва продукції, з одного боку, а з іншого, зі зростанням рівня прибутку підприємств, стимулюванням виробництва для забезпечення продовольчої безпеки країни з урахуванням випуску необхідних видів продукції.

Оцінка ефективності діяльності підприємств овочівництва враховує показники якості продукції, її ступінь задовольнити потреби споживача. Висока соціальна значимість продукції, зростання обсягів виробництва, в т.ч. органічного лежить в основі розвитку галузі овочівництва. Органічне овочівництво більш трудомістке, тому затратне, відповідно і ціна реалізації такої продукції є вищою, ніж на традиційну продукцію овочівництва. Так, ціна реалізації органічної продукції за даними Міністерства аграрної політики та продовольства перевищує ціну реалізації традиційної продукції у галузі рослинництва на 70-80%. Проте, попит визначає підвищення обсягів виробництва і в сучасних умовах розвитку галузі необхідна спеціалізація підприємств овочівництва.

Прибуток є основним показником оцінки економічної ефективності господарської діяльності підприємств овочівництва та джерелом інвестування, а підвищення ефективності їх діяльності пов'язано з інвестиційно-інноваційним розвитком.